

SUNDHED OG SIKKERHED PÅ ARBEJDSPLADSEN

Forbedring af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen har været et vigtigt anliggende for EU siden 1980'erne. Der er med lovgivning på EU-plan blevet fastsat minimumsstandarder for beskyttelse af arbejdstagerne, samtidig med at medlemsstaterne fortsat kan bibeholde eller indføre strengere bestemmelser. Da Lissabontraktaten trådte i kraft, blev Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder retligt bindende, og sundheds- og sikkerhedspolitikken blev derved til et endnu vigtigere område for EU's lovgivning.

RETSGRUNDLAG

Artikel 91, 114, 115, 151, 153 og 352 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

MÅL

På grundlag af artikel 153 i TEUF fremmer EU forbedringer af arbejdsmiljøet for at beskytte arbejdstageres sundhed og sikkerhed ved at harmonisere deres arbejdsvilkår. I den henseende er der fastsat minimumskrav på EU-plan, der giver medlemsstaterne mulighed for at indføre en højere grad af beskyttelse på nationalt plan, såfremt de ønsker det. Traktaten fastsætter desuden, at direktiver skal undgå at pålægge administrative, finansielle og retlige byrder af en sådan art, at de hæmmer oprettelse og udvikling af små og mellemstore virksomheder.

RESULTATER

A. Den institutionelle udvikling

Der blev inden for rammerne af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF) gennemført en række forskningsprogrammer inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Behovet for en samlet tilgang til dette område blev udtalt med etableringen af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EØF) i 1957. Det Rådgivende Udvalg for Sikkerhed, Hygiejne og Sundhedsbeskyttelse på Arbejdspladsen blev nedsat i 1974 for at bistå Kommissionen. Det var nødvendigt med minimumskrav for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for at kunne gennemføre det europæiske indre marked. Der blev derfor vedtaget en række direktiver, bl.a. direktiv 82/605/EØF (erstattet af [direktiv 98/24/EF](#)) om beskyttelse mod de risici, der er forbundet med metallisk bly, direktiv 83/477/EØF (senest ændret ved [direktiv 2009/148/](#)

[EF](#)) om asbest og direktiv 86/188/EØF (senest ændret ved [direktiv 2003/10/EF](#)) om støj.

1. Den europæiske fælles akt

Med vedtagelsen af [den europæiske fælles akt](#) i 1987 blev sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for første gang omfattet af EØF-traktaten i en artikel, som fastsætter minimumskrav og gør Rådet i stand til med kvalificeret flertal at vedtage direktiver om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Målet var: at forbedre arbejdstagernes sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, harmonisere vilkårene i arbejdsmiljøet, forhindre social dumping, efterhånden som gennemførelsen af det indre marked skred frem, og forhindre virksomheder i at flytte til områder med en lavere grad af beskyttelse for at fremme deres konkurrenceevne.

2. Amsterdamtraktaten (1997)

[Amsterdamtraktaten](#) styrkede beskæftigelsesspørgsmåls status ved at indføre afsnittet om beskæftigelse og aftalen om social- og arbejdsmarkedspolitikken. For første gang vedtog både Parlamentet og Rådet ved hjælp af den fælles beslutningsprocedure direktiver, hvor der blev fastsat minimumsforskrifter på området for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og arbejdsvilkår.

3. Lissabontraktatens bidrag (2007)

[Lissabontraktaten](#) indeholder en »social klausul«, ifølge hvilken der skal tages hensyn til sociale krav i forbindelse med Unionens politikker. Med Lissabontraktatens ikrafttræden blev [Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder](#) juridisk bindende for medlemsstaterne i deres anvendelse af EU-retten.

4. Den europæiske søjle for sociale rettigheder (2017)

[Den europæiske søjle for sociale rettigheder](#), som blev undertegnet af Rådet, Kommissionen og Parlamentet i november 2017, fastsætter 20 rettigheder og principper, herunder alle arbejdstageres ret som fastsat i artikel 31 i chartret om grundlæggende rettigheder til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold. Selv om søjlen ikke er juridisk bindende i sig selv, består den af en pakke af lovgivningsforanstaltninger og bløde reguleringstiltag, der har til formål at fremme stigende konvergens inden for leve- og arbejdsvilkår i EU.

B. Milepæle: Direktiver og Det Europæiske Arbejds miljøagentur (OSHA)

1. Rammedirektiv 89/391/EØF og individuelle direktiver

Artikel 137 i Nicetraktaten (nu artikel 53 i TEUF) dannede grundlag for EU's bestræbelser på at forbedre arbejdsmiljøet med henblik på at beskytte arbejdstagernes sundhed og sikkerhed. Vedtagelsen af [rammedirektiv 89/391/EØF](#) med dets særlige fokus på forebyggelsestankegangen var en milepæl. Heri blev der fastsat bestemmelser vedrørende forebyggende foranstaltninger, udveksling af oplysninger, høring, afbalanceret deltagelse samt oplæring af arbejdstagere og deres repræsentanter i den offentlige og private sektor.

Rammedirektivet danner grundlag for 25 individuelle direktiver på forskellige områder og for [Rådets forordning \(EF\) nr. 2062/94](#) om oprettelse af et europæisk

arbejdsmiljøagentur. Det har også haft indvirkning på andre retsakter vedrørende vikaransatte og aspekter vedrørende arbejdstiden i forskellige direktiver.

Disse individuelle direktiver omfatter følgende:

- Minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejdsstedet (89/654/EØF) og bestemmelserne for signalgivning i forbindelse med sikkerhed og/eller sundhed under arbejdet (92/58/EØF);
- brug af arbejdsudstyr (89/655/EØF som ændret ved direktiv 2001/45/EF og direktiv 2009/104/EF); brug af personlige værnemidler (89/656/EØF) og arbejde med skærmterminaler (90/270/EØF) og manuel håndtering (90/269/EØF).
- Sektorer: midlertidige eller mobile byggepladser (92/57/EØF); udvindingsindustri (boring) (92/91/EØF og 92/104/EØF) og fiskerfartøjer (93/103/EØF).
- Grupper: gravide arbejdstagere (92/85/EF) og beskyttelse af unge på arbejdspladsen (94/33/EF).
- Agenser: udsættelse for kræftfremkaldende stoffer (90/394/EØF) og direktivet om beskyttelse af arbejdstagerne mod risici for under arbejdet at være udsat for kræftfremkaldende stoffer eller mutagener (2004/37/EF); kemiske agenser (98/24/EF som ændret ved direktiv 2000/39/EF og direktiv 2009/161/EF); biologiske agenser under arbejdet (2000/54/EF) og beskyttelse mod ioniserende stråling (direktiv 2013/59/Euratom, der ophæver tidligere relaterede direktiver); beskyttelse af arbejdstagere, der kan blive udsat for fare hidrørende fra eksplosiv atmosfære (99/92/EF); arbejdstageres eksponering for risici på grund af fysiske agenser (vibration) (2002/44/EF), støj (2003/10/EF), elektromagnetiske felter (2004/40/EF som ændret ved direktiv 2013/35/EU) og kunstig optisk stråling (2006/25/EF).
- Stoffer: tilpasning af adskillige direktiver om klassificering, mærkning og emballering af stoffer og blandinger (direktiv 2014/27/EU).

Opdatering af [direktiv 2004/37/EF](#) om beskyttelse af arbejdstagerne mod risici for under arbejdet at være udsat for kræftfremkaldende stoffer eller mutagener tog flere år: Et første parti på 13 stoffer var omfattet af et [forslag fra maj 2016](#), som blev endeligt vedtaget i december 2017. Et [andet forslag fra januar 2017](#) om revision af grænseværdier for yderligere syv stoffer blev først vedtaget i januar 2019, efter at Parlamentet havde held med at få indføjet en grænseværdi for eksponering for udstødningsgasser fra dieselmotorer under anvendelsesområdet. Et tredje [forslag fra april 2018](#), som omfattede yderligere fem stoffer, der anvendes inden for metallurgi, galvanisering, minedrift, genanvendelse, laboratorier og sundhedspleje, blev endelig vedtaget i juni 2019 som direktiv 2019/983. Endelig blev der i september 2020 ved en fjerde revision af direktivet fastsat nye eller reviderede grænseværdier for tre kræftfremkaldende stoffer. Forslaget er det første initiativ under den kommende europæiske plan for bekæmpelse af kræft.

Aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, der er indgået inden for rammerne af arbejdsmarkedsdialogen, er en anden fremgangsmåde til at iværksætte sociallovgivning ([2.3.7](#)). I december 2016 vedtog Rådet direktiv 2017/159/EU om gennemførelse af den aftale mellem arbejdsmarkedets parter om forbedring af arbejdsforholdene i fiskerisektoren, som blev indgået i 2013. Men det tog mere end fire

år at gennemføre en lignende aftale for frisørsektoren, da der som led i Kommissionens program for målrettet og effektiv regulering (REFIT) blev foretaget en gennemgang af hele lovgivningen vedrørende sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen.

2. Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur (EU-OSHA)

Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur blev oprettet i 1996 og har hovedsæde i Bilbao. Agenturet har til formål at fremme deling af viden og oplysninger med henblik på at fremme en risikoforebyggelseskultur. Det har udarbejdet en platform for [webbaseret interaktiv risikoforebyggelse \(OiRA\)](#), der indeholder SMV-orienterede, sektorspecifikke risikovurderingsværktøjer på alle sprog, og [e-værktøjet for farlige stoffer](#), som yder virksomhedsspecifik rådgivning om farlige stoffer og kemiske produkter og om anvendelse af god praksis og beskyttelsesforanstaltninger. Agenturet foretog i 2015 en [gennemgang af vellykkede benchmarkinginitiativer på arbejdsmiljøområdet](#), som gjorde det muligt for organisationer at sammenligne deres sundheds- og sikkerhedsprocesser. EU-OSHA afsluttede i 2016 et [pilotprojekt om sundhed og sikkerhed for ældre arbejdstagere](#), der var iværksat af Kommissionen på Europa-Parlamentets anmodning. Endvidere har agenturet siden 2000 afholdt de årlige kampagner »Sunde arbejdspladser«, der skal højne bevidstheden om diverse sundheds- og sikkerhedsaspekter. Kampagnen i 2020-2022 fokuserer på forebyggelse af arbejdsrelaterede muskel- og knoglelidelser.

C. EU-handlingsprogrammer og -strategier om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen

I perioden fra 1951 til 1997 blev der etableret EKSF-forskningsprogrammer inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Den europæiske sociale dagsorden blev vedtaget i 2000 og bidrog til en mere strategisk tilgang til sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen på EU-plan. Efterfølgende blev der med fællesskabsstrategien for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for 2002-2006 vedtaget en global tilgang til trivsel på arbejdspladsen.

Fællesskabsstrategien for 2007-2012 var koncentreret om forebyggelse. Den havde til formål at opnå en kontinuerlig reduktion af arbejdsulykker og erhvervs sygdomme i EU, navnlig ved at definere og gennemføre nationale strategier, forbedre og forenkle den eksisterende lovgivning og forbedre gennemførelsen af denne lovgivning gennem udveksling af god praksis, oplysningskampagner og bedre information og uddannelse.

I juni 2014 offentliggjorde Kommissionen EU-strategirammen for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen 2014-2020, der blev vedtaget af Rådet i marts 2015. Rammen har til formål at håndtere tre store udfordringer: forbedre og forenkle de eksisterende regler, styrke forebyggelsen af arbejdsrelaterede sygdomme, herunder nye risici, og tage hensyn til den aldrende arbejdsstyrke. Særlig opmærksomhed er rettet mod behovene hos mikrovirksomheder og små virksomheder. Endvidere fokuserede Kommissionens meddelelse fra 2017 om sikrere og sundere arbejde på at modernisere EU's arbejdsmiljølovgivning og -politik.

Som led i sit arbejdsprogram for 2021 vil Kommissionen fremlægge en ny EU-ramme for sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen for perioden 2021-2027. Ligesom de tidligere strategier forventes denne nye ramme at udløse vedtagelse eller revision af nationale arbejdsmiljøstrategier, der har til formål at stimulere koordinerede tiltag

på forskellige niveauer med inddragelse af medlemsstaterne, arbejdsmarkedets parter og andre vigtige interessenter. Denne kommende meddelelse er også en reaktion på Rådets nylige konklusioner og på udtalelser fra trepartsudvalget Det Rådgivende Udvalg for Sikkerhed og Sundhed på Arbejdspladsen og Udvalget af Arbejdstilsynschefer.

Siden covid-19-epidemien har Kommissionen truffet foranstaltninger til at sikre arbejdstagernes sundhed og sikkerhed. Navnlig blev direktivet om biologiske agenser (2000/54/EF) ajourført i juni 2020 med henblik på at medtage SARS-CoV-2 på listen over biologiske agenser for at tage højde for de nye risici på arbejdspladsen. Kommissionen opfordrede arbejdsgiverne til at vurdere risiciene og træffe forebyggende og beskyttende foranstaltninger for at minimere skadevirkninger, navnlig for dem, der arbejder i direkte kontakt med virusset. I april 2020 udsendte Kommissionen retningslinjer for tilbagevenden til arbejdet efter nedlukningen.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Parlamentet har ofte fremhævet behovet for en optimal beskyttelse af arbejdstageres sundhed og sikkerhed. Det har vedtaget flere beslutninger, hvori der opfordres til, at alle aspekter, der direkte eller indirekte påvirker en arbejdstagers fysiske eller mentale velbefindende, skal være omfattet af EU-lovgivning. Parlamentet har også haft en væsentlig indflydelse på direktiver, der forbedrer arbejdsmiljøet. Parlamentet støtter Kommissionen i dens bestræbelser på at oplyse små og mellemstore virksomheder bedre. Det er af den opfattelse, at arbejde må tilpasses menneskers evner og behov og ikke omvendt, og at der i arbejdsmiljøet bør tages større hensyn til sårbare arbejdstageres særlige behov. Parlamentet har indtrængende opfordret Kommissionen til at undersøge risici i fremvækst, der ikke er omfattet af den gældende lovgivning, f.eks. nanopartikler, stress, udbrændthed, vold og chikane på arbejdspladsen.

Det har især medvirket til, at der blev vedtaget en rammeaftale om forebyggelse af stikskader i sygehus- og sundhedssektoren, som blev indført ved [Rådets direktiv 2010/32/EU](#). Parlamentet har også krævet forbedring af den eksisterende lovgivning om beskyttelse af gravide arbejdstagere og beskyttelse af arbejdstagere mod muskel- og knoglelidelser. Yderligere centrale krav omfatter indførelse af et direktiv, som fastlægger minimumsstandarder for anerkendelse af erhvervssygdomme og udvidelse af anvendelsesområdet for [rammedirektiv 89/391/EØF](#) til at omfatte visse grupper af arbejdstagere (som f.eks. de væbnede styrker, selvstændige, hushjælp og hjemmearbejdende).

I juni 2010 forkastede Europa-Parlamentet Kommissionens forslag om ændring af direktiv om tilrettelæggelse af arbejdstid for personer, der udfører mobile vejtransportaktiviteter, fordi det ikke var enigt i, at selvstændige arbejdstagere skulle udelukkes fra direktivets anvendelsesområde. Kommissionen trak derfor sit forslag tilbage.

I sin beslutning af 25. november 2015 reagerede Parlamentet på Kommissionens vedtagelse af EU-strategirammen for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen 2014-2020 ved at beklage, at der ikke var fastsat nogen specifikke mål i

strategirammen, og opfordre til, at der medtages konkrete lovgivningsmæssige og ikkelovgivningsmæssige foranstaltninger efter midtvejsevalueringen i 2016.

Endvidere vedtog Parlamentet i september 2018 en beslutning om muligheder for reintegration af arbejdstagere, der er ved at komme sig efter skader og sygdom, til beskæftigelse af høj kvalitet, baseret på tre søjler: forebyggelse og tidlig indgriben, genoptagelse af arbejdet og ændrede holdninger til reintegration af arbejdstagere.

Foruden Parlamentets ændringer til lovforslagene, dets tilsyn med og opbakning til Kommissionens øvrige indsats inden for sundhed og sikkerhed, har det også anlagt en fremadskuende tilgang til dette emne ved at undersøge nye risici forbundet med teknologisk innovation og dermed forbundne ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet.

[Aoife Kennedy / Zahra Boudalaoui-Buresi / Stefan Schulz](#)
12/2020

